

ket, folyókat, vármegyéket, városokat s azok nevezetességeit.

Mi jelképezi hazánkat? Milyen a magyar címer? Mit jelentenek benne a háromas halom, a kettős kereszt, a négy ezüst sáv? Mit jelent a rajta lévő korona? Vörösmarty Mihály írt egy kis költeményt a magyar címerről. Mondd el!

MAGYARORSZÁG CIMERE.

Szép vagy ó, hon, bérc, völgy változnak gazdag öledben,

Téridet országos négy folyam árja szegi:

Am természetből mindez lelketlen ajándék:

Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

(Ének.) Énekeljük el *Árpád apánk* c. dalt!

(*Helyesírás és nyelvi magyarázatok.*)

Erdélyről beszélgettünk az előbb. Mit mondtunk, milyen erdők borítják az erdélyi hegyek nagyrészét? Mit tudunk a fenyőről? (Kapcsolás: *természeti ismeretek.*)

Megbeszélés alapján: A fenyőt közönségesen karácsonyfának nevezik. Sudár, egyenes törzse van. Ágai alul hosszabbak, felfelé pedig rövidebbek. Túalakú levelei sötétzöld színűek, télen sem hullanak le. Sötétbarna, pikkelyes termését toboznak nevezzük. A fenyőnek kellemes illata van. Repedezett törzséből ragadós nedv csurog ki, melynek gyanta a neve. A fenyő a hideg éghajlatot szereti. A Kárpátok oldalait rengeteg fenyőerdő borítja. A fenyő fájából különféle tárgyakat készítenek. A magas fenyőszálakat pedig építkezéseknél állványfának (gerendának) használják.

Jójj, írd a táblára:

A fenyvesekből kellemes illat árad felénk.

Mi ez, amit leírtunk? Mi a mondat? Miből áll beszédünk? Mit kell tennünk, ha gondolatainkat mások tudomására akarjuk hozni? Miből áll a mondat? Mik alkotják a szavakat? Mit kell tennünk, ha a szavakat elválasztjuk? Minden szó hány szótagból áll? Milyen hangokat ismerünk? Milyen mondat ez? (Bővített.) Miért nevezzük bővített mondatnak? Kérdezzünk az állítmányra. Az alanyra? Melyik mondatrész mondja meg az illat tulajdonságát? Kérdezzünk erre a mondatrészeire is? Milyen kérdésre felel? Hogyan nevezzük az ilyen mondatrészt? Most vegyük ki a szavakat a mondatból. *A* micsoda? (Névelő.) Fenyvesekből? (Helyhatározóragos főnév.) Kellemes? (Melléknév.) Illat? (Közös főnév.) Árad? (Ige.) Felénk? (Határozó.)

Írd a táblára:

A hegyesebb karó hamar törik.

Milyen szófaj ez a szó: *hegyesebb*? Hány foka van a melléknévnek? Mondjuk ezt a melléknevet alapfokban? Kap-e va-

lami jelet az alapfokban? Hát a középfokban? Hogyan alkotjuk a felső fokot?

Táblára:

Ahol nincs, ott ne keress!

Helyesírási megbeszélés: *ott, keress*. Ha a cselekvésre felszólítunk valakit, milyen módban van az ige? (Felszólító.) Mi a felszólító mód jele? (*j*). Hol következnek a személyragok? (A jel után.) Milyen ideje van a felszólító módnak? (Csak jelen.)

Hol van itt a felszólító mód jele: *keress*!

keres + j = keress. (S után a felszólító mód j jele átváltozik.)

Látom, sokat tanultatok, hogy édes anyanyelvünk szépségeit megismerjétek. Mit gondoltok, magyarok maradtak volna-e a most visszakerült részek lakói, ha mindjárt a megszálláskor átvették volna a megszállók nyelvét? Nem bizony, a gyerekeket így is román iskolákba kényszerítették legtöbbször, magyarul csak otthon, jó szüleiktől tanultak. Mégis, mit hallottunk, mikor vitéz honvédeink bevonultak hozzájuk? Bizony, gyermekek, soha így, ilyen lelkesen nem hallottuk még énekelni nagy költőnk, Vörösmarty gyönyörű nemzeti imáját, mint a bevonulás alkalmával az erdélyi magyaroknál.

Jól mondja a költő: *Nyelvében él a nemzet!*

Mit gondoltok, miért jártatok iskolába? Nehéz dolog volt a tanulás? De mégis szükség volt rá. Miért, elmondja Péter! (*Szavalat.*)

TANULJ, HOGY BOLDOGULJ!

Ujjából tudományt egy ember sem szopott,
Hová mitsem tettél, kincset ne keress ott!
Régen eshetett az s egyszer bolondjába,
Hogy sült galamb repült az éhes szájába.

Ha azzal áldott meg a sors, hogy gazda légy,
Szert a gazdasági tudományokra tégy,
Szemesen nézz körül, kövesd a jó példát,
Melyet a náladnál tanultabb gazda ad!

Tanulj, ez legyen a fő-fő parancsolat,
Haszonra fordítsd tapasztalatodat.
Ne várj mindent csupán Isten áldásátul,
Hanem egyszersmind a magad munkájátul!

Ha látod, hogy másnak vetése szebben áll,
Ne érd be vele, hogy rajta csudálkozzál,
Hanem tudd meg okát tövéről-hegyére
S te is úgy műveljed magadét jövőre!

Ha szépek szomszédod csikái, tinai,
Míg a tiedet nem bírják inai,
Ne irigyeld tőle, hanem járj nyomába,
Hogy te is juthass ily jószág birtokába!

Gyümölcsösöd vaskort s fűzfaalmát terem,
Pedig jobb is nőne ugyanazon helyen?
Nézz csak amaz okos gazdának kertjébe,
Mily drága gyümölcsű fával ülteté be!

Ujra mondom, tanulj s ha könyvből is értesz,
Tapasztalásodat nevelni fogja ez,
Olvasd szorgalmasan az olyan könyveket,
Melyekből a gazda okosabbá lehet!

Hej, de ott van a baj, szinte elfeledtem,
Pedig erről szólni előre föltettem,
Hogy az olvasáshoz még sok gazda nem ért,
Vagy ha ért is, könyvre nem adna egy fillért!

Hány apa nem küldi fiát iskolába
S eltarisznnyáztatja az időt hiába,
Felnő a sok gyerek, mint paszkoncakender,
Hogy válnék ezekből szemrevaló ember?

Nem tanulják-e ott a kötelességet,
Istenhez, hazához, királyhoz hűséget?
Emberré az embert csak oktatás teszi,
Mégis ezt hány apa lelkére sem veszi!

Olvasó barátom, adj hálát Istennek,
Hogy téged szülőid jobban neveltetnek,
Vedd te azért hasznát, mit egykor tanultál,
Mást is példád után vonni iparkodjál!

Czuczor Gergely.

(Beszéd- és értelemgyakorlat. Természeti és gazdasági ismeretek.)

Járjuk be most az udvart, mit látunk ott? Milyen állatokat tenyésztenek a mi vidékünkön? (Szarvasmarha, juh, ló, sertés.) Mivel függ össze alakja és belső szervezete? (Növényevő életmódjával.) Milyenek lábai? Miért olyan erősek? (Nagy, erős testét kell hordoznia.) Négy ujja közül hány éri a földet? Miért áll magasabban két ujja? (A süppedő, nehéz talajban a teste könnyen lesüllyedne.) Hogy nevezzük az ilyen csülköt? (Álcsülök.) Milyenek érzékszervei? Miért tompultak el érzékszervei? (Mert az ember védelme alatt él.) Csak szaglása elég